

Original Article

Developing a Model for the Enhancement of Moral Literacy among Professional Football Players in Iran

Reza Ebrahimi¹, Saeid Ghorbani², Mohamadali Noudehi³, Mojtaba Ahmadi⁴, Zahra Chahar Baghi⁵

1. PhD Student in Sports Management, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran
2. Assistant Professor, Department of Physical Education, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran
3. Assistant Professor, Department of Physical Education, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran
4. Assistant Professor, Department of Physical Education, Bandar-e-Gaz Branch, Islamic Azad University, Bandar-e-Gaz, Iran
5. Assistant Professor, Department of Physical Education, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran

Received: 31/05/2022, Revised: 01/09/2022, Accepted: 12/09/2022

* Corresponding Author: Saeid Ghorbani, Tel: 09111755045, E-mail: ghorbanisaeid1980@gmail.com

How to Cite: Ebrahimi, R; Ghorbani, S; Noudehi, M. A; Ahmadi, M; Chahar Baghi, Z. (2024). Developing a Model for the Enhancement of Moral Literacy among Professional Football Players in Iran. *Sport Management Studies*, 15(82), 113-132. In Persian.

Extended Abstract

Background and Purpose

Teaching moral principles has always been a central focus of physical education and sports programs due to their significant human aspects (Seyd Ameri Kashif & Fatahpour Marandi, 2015, p. 145). Ethical behavior among colleagues is one of the fundamental human needs. Morality, in the context of the plural forms of the word, refers to dispositions. Cultivating moral behavior in individuals is essential for fostering a just and ethical society. The science of ethics involves examining and evaluating human temperaments and behavior. Human behaviors are shaped by both inheritance and education within society. Four fundamental elements are involved in the moral process: moral sensitivity, moral judgment, moral motivation, and moral action (Safari Dolo et al., 2021, p. 54). Sports, as a significant factor in shaping societal culture and ethics, can play a crucial role in the development of young people, the creation of role models, and the enhancement of national pride. The ethical dimensions of sports behavior have consistently been a subject of reflection (Derakhshandeh et al., 2021, p. 74). However, the drive for success in competitive sports has introduced challenges in this domain. The emphasis on results-oriented approaches, lucrative contracts, clubs' competition to attract top players regardless of their moral qualities, the

commercialization of sports, and aggressive marketing have led to a departure from ethical and spiritual values. Consequently, a new type of athlete, less concerned with ethics, has emerged. Elliott (1999, p. 73) noted that while international games and competitions symbolize the accumulation of social values and creativity, financial incentives, public expectations, and the intense desire to win have led many championship-level athletes to compromise their health and ethical principles. This has resulted in various moral issues in competitive sports, including violations of game rules, disrespect towards opponents, rude protests against referees, violence in response to losses, and an obsession with winning at any cost. At the same time, championship sports can negatively impact athletes in behavioral and moral aspects, leading to traits such as selfishness, arrogance, and the development of moral vices like pride, self-righteousness, and violence. These issues can foster hatred and isolation. The societal harm caused by these behaviors can be far greater than individual damage. Therefore, while athletes may benefit from training, those lacking moral virtues pose a danger to society, as they may provoke conflict and harm others. Such individuals also serve as inappropriate role models (Mandalizadeh, 2020, p. 155).

Materials and Methods

This study is qualitative research aimed at developing a model for enhancing moral literacy among professional football players in Iran. It employs a grounded theory approach within qualitative research, using an exploratory method. In this study, a literature review and exploratory interviews were conducted to analyze and present a model for developing moral literacy among Iranian professional football players. This analysis utilized a data-driven approach and content analysis methods, including coding of analysis units, categories, and recording units. The field interviews were carried out with experts, including coaches, referees, football veterans with postgraduate degrees (master's and doctorate), and professors in sports management who had significant experience and expertise in the subject. These individuals had also published at least one research article, lecture, research project, or book on moral literacy and ethics in sports. Purposive sampling was used to select the interviewees.

Findings

Initially, 89 conceptual codes were identified. After extensive reviews and consultations with supervisors and several professors, these were organized into 13 categories and 47 conceptual codes. These codes were categorized into six dimensions of the paradigm model: Casual conditions: 2 categories; Main category: Development of moral literacy among Iranian professional football players, with 3 categories; Strategies: 2 categories; Background conditions: 2 categories; Intervening conditions: 2 categories; Consequences: 2 categories.

Conclusion

The aim of this study was to develop a model for enhancing moral literacy among professional football players in Iran. According to the results, media and family factors, identified as causal conditions, play a crucial role in the model for developing moral literacy among these players. Edni and Harap (2022, p. 29) stated that modern media possess significant potential for the culturalization and institutionalization of moral codes. Given the strong convergence between sports and media, this potential is particularly effective in enhancing moral standards in sports and facilitating their development. However, because media have a large audience and the capability to produce and disseminate content, they can be instrumental in promoting desirable ethical behaviors. To effectively

utilize this potential, it is crucial to involve specialized and experienced experts and establish dedicated committees to develop and oversee ethical codes and content in sports. Proper planning and execution in this area are essential for achieving the desired impact. Ethics has been a fundamental subject since the dawn of humanity, and its importance has only grown over time. Today, discussions about social responsibilities and global standards of human moral principles are increasingly prominent, including within the sports community. Promoting ethics in sports organizations and fostering moral excellence in sports culture not only creates a vibrant and positive environment but also enhances productivity. To achieve this, moral values should be effectively taught within sports environments, with a focus on developing moral literacy. This approach will enable athletes to become self-sufficient and independent in their moral sensitivity, potential, and reasoning, allowing them to make sound moral decisions during critical moments.

تدوین مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران

رضا ابراهیمی^۱، سعید قربانی^۲، محمد علی نوذهی^۳، مجتبی احمدی^۴، زهرا چهار باغی^۵

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران
۲. استادیار گروه تربیت بدنی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران (نویسنده مسؤل)
۳. استادیار گروه تربیت بدنی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران
۴. استادیار گروه تربیت بدنی، واحد بندر گز، دانشگاه آزاد اسلامی، بندر گز، ایران
۵. استادیار گروه تربیت بدنی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۰، **تاریخ اصلاح:** ۱۴۰۱/۰۶/۱۰، **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۱/۰۶/۲۱

* Corresponding Author: Saeid Ghorbani, Tel: 09111755045, E-mail: ghorbanisaeid1980@gmail.com

How to Cite: Ebrahimi, R; Ghorbani, S; Noudehi, M. A; Ahmadi, M; Chahar Baghi, Z. (2024). Developing a Model for the Enhancement of Moral Literacy among Professional Football Players in Iran. *Sport Management Studies*, 15(82), 113-132. In Persian.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران بود. این کار با انجام پژوهش کیفی از نوع گراندد تئوری که شیوه آن اکتشافی است، انجام شد. در این تحقیق از طریق بررسی ادبیات و مصاحبه اکتشافی نسبت به ارائه مدل، از روش برخاسته از داده‌ها و به شیوه تحلیل محتوا (کدگذاری واحد تحلیل، مقوله‌ها و واحد ثبت) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای انجام مصاحبه میدانی، جامعه آماری پژوهش، خبرگان و اساتید حوزه مدیریت ورزشی بودند که در خصوص موضوع پژوهش (سواد اخلاقی و اخلاق ورزشی) تجربه و آگاهی لازم داشتند؛ که این افراد حداقل یک پژوهش (مقاله پژوهشی، سخنرانی، طرح پژوهشی، تألیف و ترجمه کتاب) در حوزه سواد اخلاقی و اخلاق ورزشی به چاپ رسانده بودند. به منظور شناسایی این افراد، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. پس از تحلیل ادبیات و برای تکمیل و ارائه مدل پژوهش، با ۱۸ نفر از جامعه آماری مصاحبه شد تا فهرست عوامل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران تکمیل گردد. در نهایت مقوله‌ها در قالب ۱۳ مقوله و ۴۷ کد مفهومی مشخص شد و در دل ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی به صورت موجبات علی (۲ مقوله)، مقوله اصلی: توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران (۳ مقوله)، راهبردها (۲ مقوله)، شرایط زمینه‌ای (۲ مقوله)، شرایط مداخله‌گر (۳ مقوله) و پیامدها (۲ مقوله) جای گرفتند. با بهره‌گیری از شرایط علی، شرایط مداخله‌گر و شرایط زمینه‌ای و با اتخاذ راهبردهایی، می‌توان زمینه‌های لازم برای رسیدن به پیامدهای فردی و تیمی را مهیا نمود.

واژگان کلیدی: اخلاق ورزشی، سواد اخلاقی، فوتبال، اخلاق.

مقدمه

تعلیم اصول اخلاقی همواره کانون توجه برنامه‌های تربیت‌بدنی و ورزش بوده و جنبه‌های انسانی خاص خود را دارد (سید عامری، کاشف و فتاح پور مرندي، ۲۰۱۵، ۱۴۵). همکاران اخلاق یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشر است. اخلاق در لغت جمع واژه خلق به معنی خوی هاست و اخلاق‌مند کردن انسان‌ها راه صالح و فلاح جامعه است. علم اخلاق، دانش بررسی و ارزش‌گذاری بر خوی‌ها و رفتار آدمی است؛ که رفتارهای آدمی بر مبنای دو اصل توارث و تربیت در افراد جامعه شکل می‌گیرد. در فرایند اخلاقی چهارعنصر اساسی دخیل است که عبارت‌اند از: حساسیت اخلاقی، قضاوت اخلاقی، انگیزش اخلاقی و عمل اخلاقی (صفری دولو، فهیم دوین، پیمانی‌زاده و کشتی‌دار، ۲۰۲۱، ۵۴). ورزش به‌عنوان یکی از پدیده‌های مؤثر در ساخت فرهنگ و اخلاق جامعه می‌تواند، نقشی کارساز در بالندگی جوانان، الگوسازی و تفاخر ملی ایفا نماید. کارکردهای اخلاقی رفتارهای ورزشی همیشه محل تأمل بوده است (درخشنده، قهفرخی، فهیم دوین، پیمانی‌زاده و اسماعیل‌زاده، ۲۰۲۱، ۷۴). لیکن میل به موفقیت در ورزش‌های قهرمانی، باعث ایجاد چالشی در این زمینه شده است. حاکمیت دیدگاه‌هایی با رویکرد نتیجه‌گرای، عقد قراردادهای کلان، رقابت باشگاه‌ها در جذب بازیکنان شاخص از نظر فنی بدون توجه به قابلیت‌های اخلاقی آن‌ها، بهره‌برداری از ورزش به‌عنوان یک صنعت و تبلیغات تجاری و لذا دور شدن بازیکنان شاخص و قهرمانان از اخلاق و معنویت منجر به شکل‌گیری نوع جدیدی از ورزشکاران بی‌توجه به اخلاق شده است. الیوت^۱ (۱۹۹۹، ۷۳) بیان کرد که هرچند بازی‌ها و رقابت‌های بین‌المللی نمادی از تجمع ارزش‌های اجتماعی و خلاقیت است، لیکن محرک‌های مالی، انتظارات عمومی و پیروزی طلبی در عمل باعث شده است که بسیاری از ورزشکاران در سطح قهرمانی به‌سلامتی خود و اصول اخلاقی پایبندی نشان ندهند. بروز ناهنجاری‌هایی چون نقص مقررات بازی، بی‌حرمتی به بازیکن حریف، اعتراضات بی‌ادبانه به داور، خشونت در هنگام باخت و برد گرای بی‌هر قیمت، پدیده‌ی ورزش قهرمانی را با رذایل اخلاقی هم‌نشین کرده است.

درعین‌حال ورزش قهرمانی می‌تواند به ورزشکاران در ابعاد رفتاری و اخلاقی صدمه بزند، صدمه‌هایی چون: خودخواهی، تکبر، رشد رذایل اخلاقی اعم از غرور، خودپسندی، خشونت، برخورد نامناسب و ... که دستاوردی جز نفرت و انزوای طلبی نمی‌تواند داشته باشد. خسارت‌هایی که از این ناحیه به جامعه وارد می‌شود، به‌مراتب سنگین‌تر از خسارت‌های شخصی خواهد بود؛ بنابراین باینکه ورزشکار در اثر تمرین ورزشی می‌شود ولی اگر فاقد مکارم اخلاقی باشد، برای جامعه مخاطره‌آمیز است و هرلحظه امکان این وجود دارد که درگیری به وجود آورد و به دیگران آسیب برساند. همچنین الگوی نامناسبی برای جامعه خواهد بود (مندعلی‌زاده، ۲۰۲۰، ۱۵۵). این در حالی است که در دنیای کنونی، ورزش به‌عنوان فرایندی آموزشی-تربیتی در نظر گرفته می‌شود که نقش مؤثری در رشد و تعالی افراد دارد. ورزش قابلیت این را دارد که در بیشتر مقوله‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اجتماعی و حتی رفتاری در رده‌های سنی پایین جامعه ایفای نقش کند و به‌راستی در جهان امروز کمتر پدیده‌ای را می‌توان یافت که از چنین ویژگی و قابلیت برخوردار باشد (یانیک^۲، ۲۰۱۹، ۱۳۲)؛ اما این پدیده جهانی امروزه با چالشی جدی روبه‌روست؛ چالشی که ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی را هدف قرار داده است و به‌راحتی نمی‌توان از کنار آن گذشت. این موضوع همان از دست رفتن روح ورزش و اخلاق ورزشی در بین جامعه عظیم ورزش است.

-
1. Eliot
  2. Yanik

بالین حال صفری دولو و همکاران (۲۰۲۱، ۲۱۰) پژوهشی با عنوان شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر توسعه اخلاق در ورزش دانشگاهی به انجام رساندند و دریافتند که توسعه اخلاق در ورزش دانشگاهی می‌تواند بر ارتقاء ارزش‌های اخلاقی در جامعه ورزشی کشور تأثیرگذار باشد. ضیاء‌الدینی، قهرمان تبریزی و شریفان (۲۰۲۱، ۵۹) پژوهشی با عنوان تأثیر خانواده، تمرین و ویژگی‌های روانی بر اخلاق در ورزش به انجام رساندند و دریافتند خانواده، تمرین و ویژگی‌های روانی بر اخلاقی در ورزش تأثیر معناداری دارند. مندعلی زاده (۲۰۲۰، ۱۵۵) پژوهشی با عنوان طراحی الگوی نهادینه شدن اخلاق در ورزش به انجام رساندند و دریافتند فرهنگ‌سازی اخلاق در ورزش از طریق هماهنگی بین نهادها و نیز الگوهای نقش مانند ورزشکاران و ستارگان این عرصه به‌واسطه مشارکت رسانه‌های گروهی و تغییر سیستم تنبیه و پاداش می‌تواند در نهادینه شدن اخلاق در ورزش مؤثر باشد. افروزه و عسگرپور (۲۰۲۰، ۶۲) پژوهشی با عنوان شناسایی مؤلفه‌های اخلاقی کشتی‌گیر ایرانی به انجام رساندند، نتایج نشان داد که اخلاق در یک کشتی‌گیر ایرانی می‌تواند شامل چهار مؤلفه احترام به خود، حریف، کشتی و جامعه باشد. همچنین احترام به خود شامل دوپینگ، بهداشت بدن، سلامت روح، احترام به حریف شامل مصافحه، صبوری و مراعات، احترام به کشتی شامل مرشد شناسی، فلسفه محوری، قانون‌مندی و احترام به جامعه شامل هواداران، آشنایی با رسانه و کمک‌های محلی بود. وینسنت^۱ و برایان^۲ (۲۰۱۵، ۳۹) نیز دریافتند که ملاک‌های اخلاقی زنان از سطح بالاتری از ملاک‌های اخلاقی مردان برخوردار است. جالب‌توجه این‌که این پژوهشگران دریافتند که ملاک‌های اخلاقی غیر ورزش‌کاران از ملاک‌های اخلاقی ورزش‌کاران از سطح بالاتری برخوردار است. آئوستین^۳ (۲۰۱۴، ۱۱۱) نیز اظهار می‌کند که خشم و پرخاشگری در حین رقابت پیش‌بینی‌کننده ترک ارزش‌های اخلاقی در ورزش و فعالیت‌های رقابتی می‌باشد. این‌گونه به نظر می‌رسد که رعایت اصول اخلاقی نیاز به کدهای اخلاقی واضح و روشن داشته باشد تا ورزش‌کاران با اصول اخلاقی مختص ورزش خود آشنایی داشته و سعی در رعایت آن کنند. در این رابطه پژوهش‌گران کشورمان نیز به تدوین نظام‌نامه‌های اخلاقی در برخی ورزش‌ها پرداخته‌اند (افروزه و همکاران ۲۰۲۰، ۵۴).

بالین حال به نظر می‌رسد که طراحی نظام‌نامه اخلاقی صرفاً باعث توسعه رفتارهای اخلاقی ورزشکاران نمی‌شود و آن‌ها باید توانایی شناخت رفتارهای اخلاقی شایسته و قضاوت اخلاقی صحیح را در شرایط مختلف داشته باشند و در این راستا توسعه سواد اخلاقی ورزشکاران می‌تواند به‌عنوان حلقه مفقوده رشد و توسعه ورزشکاران اخلاق مدار در کشور باشد. جوان بودن مفهوم سواد اخلاقی باعث شده تا در خصوص تعریف و مؤلفه‌های معنایی آن نوعی اشتراک نظر عمومی وجود داشته باشد و دامنه بررسی چندان وسعت نیابد. مؤلفه‌های معنایی سواد اخلاقی نخستین بار توسط نانسی توآنا^۴ تبیین شد. توآنا معتقد است مفهوم سواد اخلاقی را می‌توان شامل سه بعد اساسی: حساسیت اخلاقی، مهارت‌های استدلال ورزشی اخلاقی و تخیل اخلاقی دانست. باوجوداین، او بر این نکته تأکید می‌ورزد که نباید این مؤلفه‌ها را در مقام اموری مجزا به شمار آورد. همه این مؤلفه‌ها دارای اثرات متقابل بر یکدیگرند و می‌توانند منجر به تقویت یکدیگر شوند و سرانجام رفتار اخلاقی را شکل دهند (توآنا، ۲۰۰۷، ۳۱). برخی از محققان بر این نکته تأکید می‌ورزند که نباید این مؤلفه‌ها را در مقام اموری مجزا به شمار آورد. همه این مؤلفه‌ها دارای اثرات متقابل بر یکدیگرند و می‌توانند منجر به تقویت یکدیگر شوند و سرانجام

-
1. Vincent
  2. Brian
  3. Austin
  4. Tuana

رفتار اخلاقی را شکل دهند. با توجه به اینکه حضور آن‌ها برای تحقق سواد اخلاقی لازم است، نظام تعلیم و تربیت نیز در مقام یکی از متولیان ایجاد و توسعه سواد اخلاقی باید به تمام این ابعاد توجه کند (توانا، ۲۰۰۷، ۳۱).

واژه سواد در گذر زمان از تکامل تدریجی برخوردار بوده است (محمدی، اسمعیلی و صالحی، ۱۳۹۶، ۱۱۴). مفهوم سواد با مفهوم اکتساب در پیوند است. این اکتساب بیانگر آن است که مهارت‌ها و توانش‌ها متناظر با سواد آموزی نیستند که به‌طور زیستی و در فرآیند رشد خود به خودی در انسان ایجاد شوند؛ بنابراین، هر جا بحث از سواد مطرح است، نمی‌توان فقط به مهارت‌های مکانیکی بسنده کرد و باید محتواهای دانشی را نیز در نظر گرفت؛ بنابراین، محتوای دانشی، عنصر مفهومی دیگری است که مفهوم سواد را تقویت می‌کند (طولابی، ۲۰۱۷، ۸۲). استفاده از واژه سواد در سواد اخلاقی نوعی تأکید بر لزوم داشتن برنامه برای تقویت آن است. گره خوردن مفهوم سواد اخلاقی با مفهوم و دانش اخلاقی، اخلاق را هم‌سطح با سایر سوادهای موردنیاز انسان قرن بیست و یکم، از جمله سواد فناوری، سواد حساب کردن، سواد علمی و سواد خواندن، برای زندگی فرض می‌کند. مؤلفه‌های مفهومی اخلاق نیز از ابعاد مختلف، بر ترکیب سواد اخلاقی تأثیر گذارند. به نظر می‌رسد از یک‌سو، مفهوم قاعده و ارزش به‌عنوان رکن اخلاق می‌بایست جایگاهی محوری در سواد اخلاقی داشته باشد. در نظر گرفتن کنش انسانی به‌عنوان مؤلفه سازنده اخلاق، تأثیر ویژه‌ای بر تعریف سواد اخلاقی خواهد داشت. همچنین، مفهوم سواد اخلاقی با محور قراردادن اخلاقی بودن تصمیم‌گیری، تلاش دارد تا تواناهای موردنیاز برای این مهم را در افراد نهادینه کند.

باین‌حال لوورلی^۱، هس و آکینولا (۲۰۱۸، ۱۴۸) توسعه سواد اخلاقی را امکان‌پذیر دانسته و آن را راهکاری در جهت توسعه رفتارهای اخلاقی معرفی کردند. وارد^۲، لوترل، والاسا و آندل (۲۰۲۰، ۹۱) اظهار کردند که توسعه سواد اخلاقی باعث ارتقاء ارزش‌های و هویت‌های اخلاقی در جوامع می‌شود. واردهانی^۳، زولینا راجماندلا و سریگار (۲۰۱۸، ۳۹) همچنین لوورلی و همکاران (۲۰۱۸، ۲۱) برنامه‌های آموزشی را بر توسعه سواد اخلاقی مؤثر توسعه کردند. باین‌حال ورزش و فعالیت‌های بدنی از جمله ابعاد زندگی بشری است که افراد زیادی را احاطه کرده و جمعیت زیادی از جامعه بشری یا به آن مشغول هستند و یا آن را دنبال می‌کنند و به دلیل اثرگذاری بالای آن بر ابعاد مختلف زندگی، توسعه اخلاق و رفتار اخلاقی در آن اجتناب‌ناپذیر است. در این راستا درخشنده و همکاران (۲۰۲۱، ۴۴)، نیز بر اهمیت و توجه به آموزه‌های اخلاقی در ورزش تأکید کرده‌اند. درعین‌حال وو و یانگ^۴ (۲۰۲۰، ۱۴۸)، وانگ^۵ (۲۰۲۰، ۱۵۹) توسعه آگاهی و سواد اخلاقی را راهکاری در جهت گسترش رفتارهای اخلاقی در ورزش معرفی کردند. باین‌وجود توسعه رفتارهای اخلاقی برای رشته‌های رودرو که با درگیری بدنی همراه است نیز ضرورت دارد. ورزشی مانند فوتبال که به‌عنوان ورزش پرطرفدار کشور ما شناخته می‌شود نیازمند تدوین توسعه برنامه‌های اخلاقی است تا ورزش‌کاران آن را سرمشق رفتارهای اخلاقی خود قرار دهند. باین‌حال و با توجه به اثربخشی سواد اخلاقی بر بهبود رفتارهای اخلاقی تاکنون این متغیر در ورزش حرفه‌ای موردبررسی قرار نگرفته و خلأ تحقیقاتی در این زمینه احساس می‌شود. لذا پژوهش حاضر در نظر دارد تا به ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران بپردازد.

1. Lowery, Hess & Akinola
2. Ward, Luttrell, Wallace & Allendale
3. Wardhani, Zulela, Rachmadtullah & Siregar
4. Wu & Yang
5. Wang

روش پژوهش

این مطالعه از نوع پژوهش‌های کیفی است. هدف این پژوهش ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران است. این کار با انجام پژوهش کیفی از نوع گراندتئوری که شیوه آن اکتشافی است، انجام شد. در این تحقیق از طریق بررسی ادبیات و مصاحبه اکتشافی نسبت به ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران از روش برخاسته از داده‌ها و به شیوه تحلیل محتوا (کدگذاری واحد تحلیل، مقوله‌ها و واحد ثبت) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای انجام مصاحبه میدانی، جامعه آماری پژوهش، خبرگان (مربیان، داوران و پیشکسوتان فوتبال که دارای تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) بودند) و اساتید حوزه مدیریت ورزشی بودند که در خصوص موضوع پژوهش تجربه و آگاهی لازم داشتند؛ که این افراد حداقل یک پژوهش (مقاله پژوهشی، سخنرانی، طرح پژوهشی، تألیف و ترجمه کتاب) در حوزه سواد اخلاقی و اخلاق در ورزش به چاپ رسانده بودند. از روش نمونه‌گیری هدفمند به منظور انتخاب مصاحبه‌شوندگان استفاده گردید. این نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت و در نهایت تعداد ۱۸ نفر به عنوان نمونه مشخص گردیدند. قبل از انجام دادن مصاحبه و به همراه سؤالات مصاحبه، نامه‌ای با امضای پژوهشگر مبنی بر تعهد اخلاقی در نگهداری مفاد مصاحبه و مشخصات مشارکت‌کنندگان و انتشار نکردن آن ارسال شد. همچنین، با اطلاع مشارکت‌کنندگان تمام مصاحبه‌ها ضبط و برای استخراج نکات کلیدی بررسی شد. پس از اعلام موافقت، مصاحبه‌ها با محوریت تلقی، برداشت و شاخص‌های موردنظر برای ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران، برگزار شد. در مصاحبه‌های انجام‌شده پاسخگویان به سؤال موردنظر در مورد ارائه مؤلفه یا شاخص جدید و یا تأیید مؤلفه‌ها و شاخص‌های گردآوری‌شده ابراز نظر کردند.

مراحل کدگذاری در گراندتئوری شامل:

1. گام اول: کدگذاری باز^۱
2. گام دوم: کدگذاری محوری^۲
3. گام سوم: کدگذاری انتخابی^۳

گام اول: کدگذاری باز

این مرحله از روش نظریه‌ی داده‌بنیاد بلافاصله بعد از اولین مصاحبه انجام می‌شود؛ به عبارت دیگر، محقق پس از هر مصاحبه شروع به پیدا کردن مفاهیم و انتخاب برجسته‌های مناسب برای آن‌ها و ترکیب مفاهیم مرتبط می‌کند. مراحل کدگذاری باز عبارت است از:

۱. **تحلیل و کدگذاری:** در این مرحله، پژوهشگر باید به کدگذاری همه‌ی رویدادها توجه کند. ممکن است از درون یک مصاحبه یا متن کدهای زیادی استخراج شود؛ ولی وقتی داده‌ها به‌طور مرتب موردبازنگری قرار می‌گیرد کدهای جدید احصاء و کدهای نهایی مشخص می‌شوند.

-
1. Open Coding
  2. Axial Coding
  3. Selective Coding

۲. **جدول کدگذاری باز:** که شامل دو قسمت است، جدول کدهای اولیه‌ی استخراجی از مصاحبه‌ها و جدول طبقه‌های استخراج‌شده از مفاهیم به همراه کدهای مفهومی آن‌ها.

گام دوم: کدگذاری محوری

مرحله دوم کدگذاری که به آن کدگذاری محوری گفته می‌شود، پژوهشگر یکی از طبقه‌ها را به‌عنوان طبقه‌ی محوری انتخاب کرده و آن را تحت عنوان پدیده محوری در مرکز فرایند مورد کاوش قرار داده و ارتباط سایر طبقه‌ها را با آن مشخص می‌کند. ارتباط سایر طبقه‌ها با طبقه‌ی محوری در پنج عنوان می‌تواند تحقق داشته باشد.

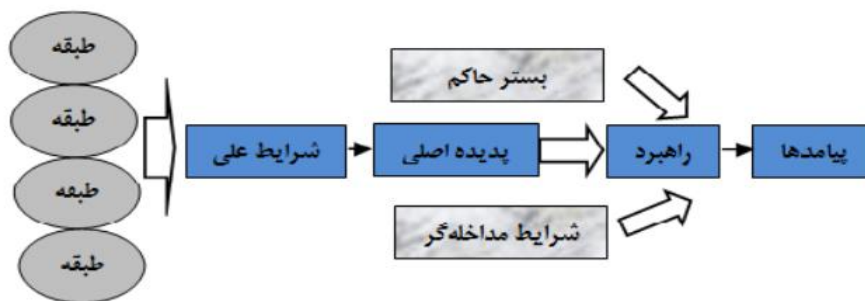
۱. **شرایط علی:** این شرایط باعث شکل‌گیری پدیده یا طبقه محوری می‌شوند. این شرایط مجموعه‌ای از طبقه‌ها و ویژگی‌ها-هایشان است که مقوله‌ی اصلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۲. **راهبردها (کنش‌ها و تعاملات):** بیانگر رفتارها، واقعیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند که تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و بستر حاکم حاصل می‌شوند.

۳. **بستر حاکم:** به شرایط خاصی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند بستر گفته می‌شود و تمیز آن‌ها از شرایط علی مشکل است. این شرایط را مجموعه‌ای از مفاهیم، طبقه‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای تشکیل می‌دهند، در مقابل شرایط علی، مجموعه‌ای از متغیرهای فعال است. گاهی اوقات متغیرهای بسیار مرتبط را ذیل شرایط علی و متغیرهایی با ارتباط کمتر را ذیل بستر حاکم طبقه‌بندی می‌کنند.

۴. **شرایط مداخله‌گر:** شرایطی هستند که راهبردها از آن‌ها متأثر می‌شوند. این شرایط را مجموعه‌ای از متغیرهای میانجی و واسط تشکیل می‌دهند. شرایط مداخله‌گر، شرایط ساختاری هستند که مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند و صبغه علی و عمومی دارند.

۵. **پیامدها:** برخی از طبقه‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. این روش کدگذاری که اصطلاحاً به آن مدل پارادایم کدگذاری محوری گفته می‌شود توسط استراوس و کوربین ارائه شده است و به این دلیل محوری گفته می‌شود که کدگذاری حول «محور» یک طبقه انجام می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱- مدل پارادایمی کدگذاری محوری

Figure 1- Axial coding paradigm model

گام سوم: کدگذاری انتخابی (گزینشی)

روند انتخاب مقوله‌ی اصلی به‌طور منظم و سیستماتیک آن با سایر مقوله‌ها، اعتبار بخشیدن به روابط و پرکردن جاهای خالی با مقولاتی که نیاز به اصلاح و گسترش دارند. این روند شامل چند گام می‌باشد: اولین قدم متضمن توضیح خط اصلی داستان است. گام دوم، ربط دادن مقولات تکمیلی بر حول مقوله‌ی اصلی با استفاده از یک پارادایم (که در کدگذاری محوری توصیف‌شده است) است. گام سوم، مرتبط ساختن مقولات به یکدیگر در سطح بعدی است. گام چهارم، به تأیید رساندن آن روابط در قبال داده‌ها است. آخرین قدم، تکمیل مقولاتی است که اصلاح و یا نیاز به بسط و گسترش دارند.

روایی و پایایی داده‌ها (قابلیت اعتماد تحقیق)

برای بررسی روایی، یافته‌های پژوهش را برای مشارکت‌کنندگان ارائه و متن نظریه توسط آن‌ها مطالعه و دیدگاه‌های آن‌ها اعمال شده است. در پایان، این پژوهش توسط اساتید مورد مطالعه و بازبینی قرار گرفته و مواردی جهت اصلاح یا تغییر نظریه‌ی نهایی بیان شده است. یکی از راه‌های نشان دادن پایایی، مطالعه حسابرسی فرآیند آن است. یافته‌های آن، زمانی قابل حسابرسی هستند که محقق دیگر بتواند مسیر تصمیم به‌کاررفته توسط محقق در طول مصاحبه را نشان دهد؛ بنابراین محقق پایایی داده‌ها را از طریق نشان دادن مسیر تصمیمات خود و همچنین قراردادن تمامی داده‌های خام، تحلیل‌شده، کدها، مقوله‌ها، فرآیند مطالعه، اهداف اولیه و سؤال‌ها در اختیار اساتید راهنما و مشاور قرارداد و با حسابرسی دقیق صاحب‌نظران درستی تمام گام‌های تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. علاوه بر این در تحقیق کنونی از روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شده است. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت ورزشی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند؛ آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری مصاحبه‌ها به ایشان انتقال داده شد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر دو نفر هم مشابه هستند با عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه با عنوان «عدم توافق» مشخص می‌شوند. سپس محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 100}{\text{تعداد کل کدها}}$$

نتایج حاصل این کدگذاری در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱- نتایج بررسی پایایی دو کدگذار

Table 1- Results of two coder's reliability test

پایایی بازآزمون (درصد) Reliability of retest (percentage)	تعداد عدم توافقات Number of disagreements	تعداد توافقات Number of agreements	تعداد کل داده‌ها Multiplicity of total data	عنوان مصاحبه Interview title
3.93%	2	14	30	اول
85.7%	4	12	28	دوم
9.36%	6	20	46	دهم
5.88%	12	46	104	کل

همان‌طور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد، تعداد کل کدهای ثبت‌شده توسط هر دو نفر (محقق و فرد همکاری‌کننده) برابر ۱۰۴، تعداد کل توافقات بین این کدها ۴۶ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها ۱۲ می‌باشد. پایایی بین دو کدگذار با استفاده از فرمول ذکرشده ۸۸/۵٪ است که از ۶۰٪ بالاتر بوده بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است (خی، ۲۰۱۳).

اطلاعات مربوط به روایی و پایایی مصاحبه‌ها در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. روایی و پایایی بخش کیفی به صورت خلاصه

Table 2. Validity and reliability

نتیجه Result	روش Method	روایی Validity	پایایی Reliability
تأیید	تأیید فرایند پژوهش توسط ۸ متخصص	قابلیت باورپذیری (اعتبار)	مطالعه حساسی فرآیند
تأیید	استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه	انتقال‌پذیری	توافق درون موضوعی دو کدگذار
تأیید	نظرات سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند	تاییدپذیری	
تأیید	ثبت و ضبط تمامی مصاحبه‌ها		
تأیید	در اختیار قراردادن اطلاعات به اساتید راهنما و مشاور		
پایایی بین دو کدگذار: ۸۸/۵٪ بیشتر از ۶۰٪ و تأیید پایایی	تحلیل سه مصاحبه توسط محقق و همکار و مشخص نمودن کدهای مشابه و غیرمشابه		

از نرم‌افزار 2 Max QDA نسخه Pro به منظور تحلیل و کدگذاری مصاحبه‌های انجام‌شده استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل وضعیت جمعیت‌شناختی

جدول ۳- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های پژوهش

Table 3- Demographic characteristics of research samples

درصد Percentage	فراوانی Frequency	گروه‌ها Groups	ویژگی‌های جمعیت‌شناختی Demographic characteristics
77.8	14	مرد	جنسیت Gender
22.2	4	زن	
94.4	17	دکتری	سطح تحصیلات Level of Education
5.6	1	کارشناسی ارشد	

1. Xie

2. Qualitative data analysis

نتایج بخش توصیفی مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی پژوهش نشان داد که اکثر نمونه‌های پژوهش مرد (۷۷/۸ درصد) و اکثر نمونه‌ها دارای تحصیلات دکتری بودند (۹۴/۴ درصد).

الف) کدگذاری اولیه یک نمونه از مصاحبه‌ها

در ادامه به دلیل محدودیت انتشار و تعداد صفحه، فقط متن یک مصاحبه (هرچند لازم به ذکر است که متن مصاحبه‌ای که در اینجا آورده شده است، فقط قسمتی از مصاحبه بوده است)، نحوه کدگذاری باز آن‌ها، طبقات محوری و مدل را به ترتیب و تفصیل به معرض نمایش گذاشته شده است.

جدول ۴- نمونه‌ای از کدگذاری اولیه مصاحبه‌ها (مصاحبه دوم)

Table 4 - Sample of initial coding of interviews (second interview)

کدهای باز Open source	گزاره‌های کلامی Verbal propositions
ورزش تیمی Team sports ورزش پربرخورد High-impact sports فرهنگ Culture فاکتورهای فرهنگی Cultural factors خانواده Family	عوامل بسیاری بر سواد اخلاقی در ورزشکاران حرفه‌ای و به‌خصوص فوتبالیست‌ها تأثیرگذار است. در واقع فوتبال به دلیل ماهیت آن خیلی مهم است که ورزشکاران در این رشته از سواد اخلاقی برخوردار باشند. چراکه یک ورزش تیمی و پربرخورد است؛ اما به نظرم یکی از مهم‌ترین مسائل در توسعه سواد اخلاقی، فرهنگ و سطح برخورداری از فاکتورهای فرهنگی در ورزشکاران است. خانواده هم یکی از مهم‌ترین این فاکتورها می‌باشد.
رسانه Media ترویج اخبار زرد Promote yellow news	به نظر من از شرایط زمینه‌ای مؤثر بر توسعه سواد اخلاقی در ورزشکاران، رسانه‌ها می‌باشند. تا زمانی که رسانه‌ها به‌صورت کلی، به دنبال ترویج اخبار زرد که تقریباً از عاری از فاکتورهای اخلاقی هستند، باشند، نمی‌توان انتظار توسعه رفتارهای اخلاقی در ورزشکاران را داشت.
نتیجه‌گرا بودن باشگاه‌ها Club-oriented results	از شرایط مداخله‌گر به نظرم، نتیجه‌گرا بودن باشگاه‌ها می‌باشد.
آموزش Education	از راهبردهای پیشنهادی می‌توان به آموزش اشاره کرد. هرچند شخصیت ورزشکاران در این سطح، تقریباً شکل گرفته است اما می‌توان با آموزش‌هایی سطح سواد اخلاقی را توسعه داد.
تمرکز بر ورزش Focus on exercise بهبود عملکرد ورزشکاران Improve the performance of athletes دوری از حاشیه Away from the margins	در صورتی که سواد اخلاقی ورزشکاران بهبود یابد، می‌توان شاهد بهبود عملکرد ورزشکاران بود چراکه دیگر تمرکز کافی بر ورزش دارند و از حاشیه به دور هستند.

ب) کدگذاری ثانویه و شکل‌دهی مقولات (ادامه گراند تئوری): در مرحله بعد، چند کد مفهومی تبدیل به یک مقوله می‌شود. در جداول زیر قسمت کوچکی از نتایج کدگذاری باز بر اساس کدهای مفهومی و مقولات آورده شده است.

جدول ۵- کدگذاری ثانویه و شکل‌دهی مقولات

Table 5 - Secondary coding and categorization

کدمصاحبه‌شونده Interviewer Code	مفاهیم concepts	مقوله Category	کد محوری Axial code
P1, P2, P18	وجود رسانه‌های مختلف سنتی و مجازی	رسانه	شرایط علی Conditions of causality
P1, P2, P17	دنبال کردن بیشتر ورزشکاران باخلاق توسط مردم در فضای مجازی	Media	
P6, P8, P14	حضور در خانواده اخلاق محور	خانوادگی Family	
P2, P4, P6, P16	بایدها و نبایدهای (چارچوب‌های) اخلاقی در خانواده ورزشکار		
P1, P3, P15	میزان تأکید خانواده بر رعایت مسائل اخلاقی	فرهنگ Culture	شرایط زمینه‌ای Background conditions
P2, P5, P17	فرهنگ اخلاقی حاکم بر جامعه		
P2, P4, P6, P14	فرهنگ اخلاقی حاکم بر ورزشکاران حرفه‌ای		
P2, P3, P5, P16	اهمیت ارزش‌های اخلاقی در تیم‌های ورزشی		
P1, P2, P18	آموزش رفتارهای اخلاقی توسط مربیان تیم‌ها	آموزش Education	شرایط زمینه‌ای Background conditions
P4, P10, P13	آموزش رفتارهای اخلاقی توسط مدیران و سرپرستان تیم‌ها		
P5, P9, P12	آموزش به صورت فردی، گروهی، کوتاه‌مدت و بلندمدت		
P3, P4, P8, P9	محبوبیت ورزشکاران اخلاق مدار در جامعه	تسهیل کننده facilitator	شرایط مداخله‌گر Interfering conditions
P1, P8, P17	تمایل باشگاه‌ها به جذب ورزشکاران اخلاق مدار		
P2, P4, P16	هواداری بیشتر هواداران از بازیکن اخلاق مدار		
P4, P7, P9	فراموشی رعایت اخلاق در سایه شهرت		
P9, P10, P18	اهمیت بیشتر کسب نتایج نسبت به رفتارهای اخلاقی	محدودکننده Limiter	شرایط مداخله‌گر Interfering conditions
P3, P6, P17	سطح پایین سطح تحصیلات ورزشکاران حرفه‌ای فوتبال		
P1, P5, P9, P11	پرهیز از انتشار مطالب حساسیت‌زا در فضای مجازی و گفتگو با خبرنگاران	حساسیت اخلاقی Ethical sensitivity	پدیده اصلی The main phenomenon
P2, P5, P17	در نظر داشتن مسائل اخلاقی در ارتباطات بین فردی و دوستان		
P1, P4, P6, P14	لزوم رعایت حقوق اخلاقی افراد در باز نشر محتوای عکس و فیلم و ...		
P2, P4, P5, P15	پرهیز از تقابل قرار گرفتن با عقاید دیگران		
P1, P6, P16	افزایش روحیه مسئولیت‌پذیری در تعاملات گفتاری و شنیداری	پتانسیل اخلاقی Ethical potential	پدیده اصلی The main phenomenon
P5, P7, P8, P16	درک ارزش‌های مرتبط با یک واقعیت		
P2, P3, P15	اعمال دقت نظر و محتاط بودن در انتشار محتوا، گفتگوهای خبری،		
P2, P5, P17	تأکید بر ارزش‌های شخصی		

جدول ۵- کدگذاری ثانویه و شکل‌دهی مقولات

Table 5 - Secondary coding and categorization

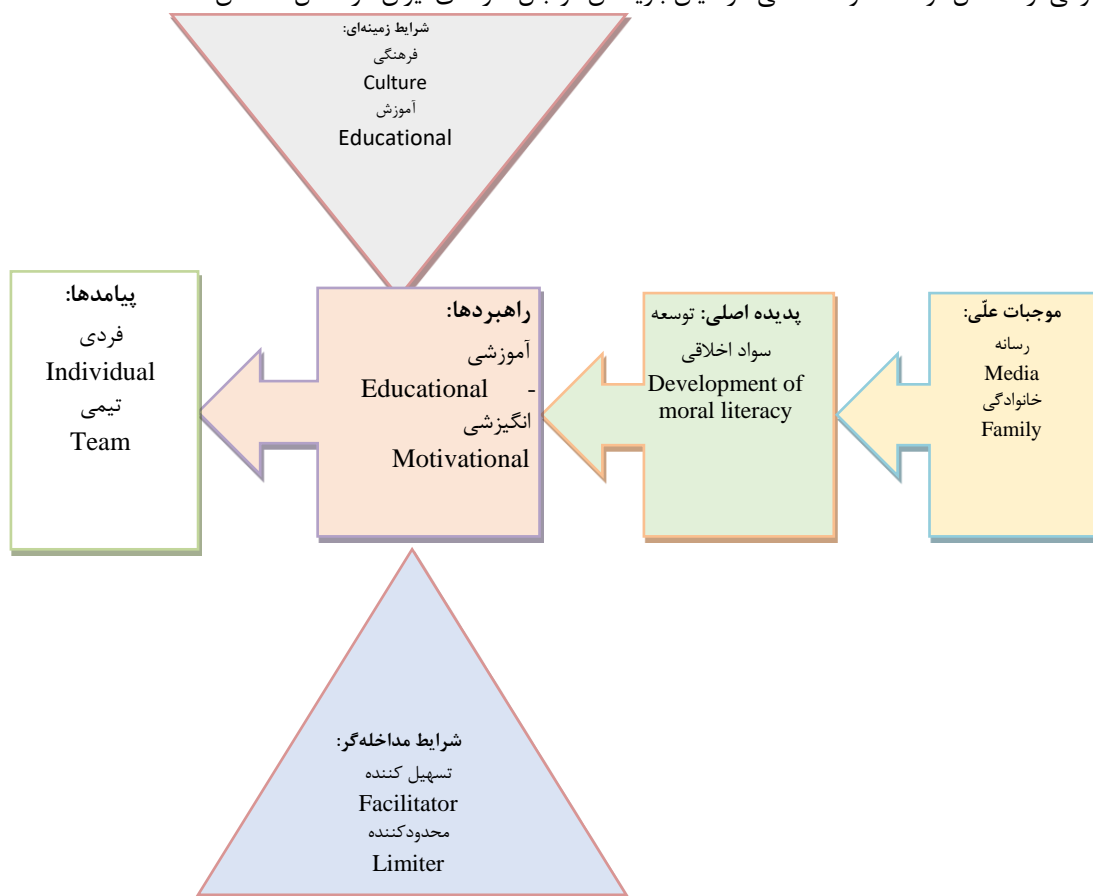
کدمصاحبه‌شونده Interviewer Code	مفاهیم concepts	مقوله Category	کد محوری Axial code		
P6, P8, P15	لزوم رعایت صداقت و شفافیت در انتشار مطالب حاوی دیدگاه‌ها	استدلال ورزشی اخلاقی Ethical reasoning			
P10, P13	رعایت احترام و در نظر داشتن اصول فرهنگی و اجتماعی				
P2, P5, P14	تشخیص مناسب درست و غلط بودن رفتارهای فردی				
P6, P8, P10	احترام به هواداران تیم‌های رقیب				
P1, P7, P13	صداقت و شفافیت در عقد قرارداد				
P3, P9, P18	درک دغدغه‌های هواداران				
P1, P4, P18	توانایی و قدرت تجزیه‌وتحلیل پیام‌های نشریات زرد، خیرگزارها، فضای مجازی، مربیان، هواداران و ...				
P3, P6, P16	انتقال تجربه‌های اخلاقی به هم‌تیمی‌ها، هواداران، رقیب و ...				
P1, P5, P18	آموزش سواد اخلاقی به ورزشکاران در دوره‌های کوتاه‌مدت			آموزشی Educational	راهبردها Strategies
P3, P7, P17	آموزش سواد اخلاقی به ورزشکاران توسط مربیان				
P2, P8, P18	آموزش سواد اخلاقی به ورزشکاران در قالب کتاب، جزوه، بروشور، فیلم آموزشی، کلیپ آموزشی و ... توسط مدیران باشگاه				
P1, P6, P8	آموزش رعایت اخلاق در فضای مجازی				
P3, P7, P16	وجود بند تشویقی در قرارداد بازیکن با باشگاه در خصوص رعایت اصول اخلاقی در طول قرارداد	انگیزشی Motivational			
P2, P4, P6, P14	معرفی ورزشکاران با اخلاق در پایان لیگ				
P2, P3, P5, P16	محبوبیت بیشتر بازیکن در جامعه و در بین هواداران	فردی Individual	پیامدها consequences		
P1, P7, P11	بهبود عملکرد ورزشی به دلیل تمرکز بیشتر بر ورزش				
P4, P11, P13	بهبود فاکتورهای اخلاقی ورزشکاران				
P5, P10, P12	کاهش جریمه‌های ناشی از بی اخلاقی در ورزش	تیمی Team			
P3, P5, P8, P9	تمایل بیشتر باشگاه برای جذب بازیکن				
P1, P4, P15	بهبود عملکرد تیمی در نتیجه بهبود عملکرد فردی				
P2, P3, P16	هواداری بیشتر هواداران از تیم به دلیل حضور بازیکن بااخلاق				
P4, P6, P10	دنبال کردن بیشتر صفحه‌های اجتماعی باشگاه توسط هواداران به دلیل حضور بازیکن بااخلاق				

در ابتدا، ۸۹ کد مفهومی شناسایی شده بود که بعد از بررسی‌های بسیار و مشورت با اساتید راهنما و چند تن از اساتید دیگر، مقوله‌ها در قالب ۱۳ مقوله و ۴۷ کد مفهومی مشخص شد (جدول ۵) و در دل ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی به صورت موجبات

علی (۲ مقوله)، مقوله اصلی: توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران (۳ مقوله)، راهبردها (۲ مقوله)، شرایط زمینه‌ای (۲ مقوله)، شرایط مداخله‌گر (۲ مقوله) و پیامدها (۲ مقوله) جای گرفتند.

گام دوم: کدگذاری محوری

بر اساس نظریه‌ی استراوس و کوربین (۲۰۰۸)، از مدل پارادیمی (شکل ۱) استفاده شد. مدل مفهومی ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران در شکل ۲ نشان داده شده است:

شکل ۲- مدل مفهومی ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران

Figure 2 - Conceptual model for presenting a model for the development of moral literacy among professional football players in Iran

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران بود. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، رسانه و عوامل خانوادگی از جمله شرایط علی مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران می‌باشد. در زمینه رسانه، ادنی^۱ و هاراپ^۲ (۲۰۲۲، ۲۹)، کیاسلار^۳، شکر، ندجات و نمازی (۲۰۲۲، ۱۳۱) اظهار کردند که رسانه‌های نوین ظرفیت بالایی برای فرهنگ‌سازی و نهادینه‌سازی کدهای اخلاقی دارند و چون همگرایی بالایی بین ورزش و رسانه به وجود آمده، این ظرفیت پتانسیل بالایی در زمینه بهبود شاخص‌های اخلاقی در ورزش و توسعه آن دارد. با این حال چون رسانه‌ها هم مخاطب بالایی دارند و امکان تولید و انتشار محتواهایی مناسب را دارند، می‌توان از آن‌ها در انتشار رفتارهای اخلاقی مطلوب بهره برد، با این حال استفاده از این ظرفیت نیازمند بهره‌گیری از کارشناسان مختص و مجرب و همچنین تشکیل کمیته‌های تخصصی مجرب برای تدوین کدها و محتواهای ورزشی هستند و لذا برنامه‌ریزی مناسب در این زمینه بسیار حائز اهمیت است.

در زمینه خانوادگی هاردی و همکاران (۲۰۱۹، ۱۳۹) و ضیالدینی و همکاران (۲۰۲۱، ۵۹) خانواده را عامل مهمی در نهادینه‌سازی و توسعه سواد اخلاقی در فرزندان معرفی نمودند. در واقع خانواده از طریق چهار عامل باعث تقویت پیوند اجتماعی و اخلاقی می‌گردد: ۱- نظارت درونی: از طریق جامعه‌پذیری فرزند و ایجاد وجدان یعنی درونی کردن هنجارها، ارزش‌ها و نیز احساس شرم و گناه در صورت کج‌رفتاری، به علت رابطه نوجوانان با پدر و مادر و تنبیه و سرزنش از جانب آن‌ها واقع می‌گردد؛ ۲- نظارت غیرمستقیم- میل به این که مطابق با انتظارات خانواده رفتار کرده، باعث رنجش و ناراحتی آن‌ها نشود. این امر بستگی به وابستگی عاطفی فرد با خانواده دارد؛ ۳- نظارت مستقیم: تنبیه و محدودیت مستقیم از جانب خانواده. برای مثال میزان آزادی جوانان یا نوجوانان، نظارت بر زمانی که بیرون از منزل می‌گذرانند، انتخاب دوستان و نوع سرگرمی‌ها؛ ۴- ارضای نیازها: توانایی خانواده در تأمین زندگی، فراهم کردن امکانات موفقیت در آینده برای نوجوانان. برخی از خانواده‌ها در تحقق این امور موفق‌تر از بقیه هستند و در نتیجه بیشتر می‌توانند نوجوان و جوان را با جامعه هم‌نوا سازند. در حالی که خانواده‌هایی که چنین توانایی‌هایی را ندارند کم‌تر می‌توانند از فرزندان خود انتظار هم‌نوایی داشته‌اند. در طرفی والدین، اعضای خانواده و دوستان می‌توانند با یادآورهای شفاهی به فرد در زمینه آموزه‌های اخلاقی تذکر دهند. افراد مهمی در خانواده که ورزش می‌کنند، می‌توانند با رفتار خود الگو و نشانه‌ای از رفتارهای اخلاقی باشند، لذا آموزش خانواده در زمینه مسائل اخلاقی از سوی نهادهای فرهنگی می‌تواند بسیار حائز اهمیت و شایان توجه باشد.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، عوامل فرهنگی و آموزش از جمله شرایط زمینه‌ای مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران می‌باشد. در زمینه عوامل فرهنگی، داروویسکی^۳ (۲۰۲۱، ۳۴) همبستگی بالایی بین فرهنگ و آموزه‌های اخلاقی گزارش کردند. با این حال کارکردهای اخلاقی رفتارهای فرهنگی در ورزش همیشه محل تأمل بوده است، زیرا میل به موفقیت در ورزش‌های قهرمانی، باعث ایجاد چالشی در این زمینه شده است، حاکمیت دیدگاه‌هایی با رویکرد نتیجه‌گرایی، عقد قراردادهای کلان، رقابت باشگاه‌ها در جذب بازیکنان شاخص از نظر فنی بدون توجه به قابلیت‌های اخلاقی آن‌ها، بهره‌برداری از ورزش به‌عنوان یک صنعت و تبلیغات تجاری و لذا دور شدن بازیکنان شاخص و قهرمانان از اخلاق و معنویت

1. Adeni & Harahap
2. Kiayslar, Shokrkah, Nedjat, & Namazi
3. Dubrovski

منجر به شکل‌گیری نوع جدیدی از ورزشکاران بی‌توجه به اخلاق شده است. الیوت (۱۹۹۹، ۱۱۲) بیان کرد که هرچند بازی‌ها و رقابت‌های بین‌المللی نمادی از تجمع ارزش‌های اجتماعی و خلاقیت است، لیکن محرک‌های مالی، انتظارات عمومی و پیروزی طلبی در عمل باعث شده است که بسیاری از ورزشکاران در سطح قهرمانی به سلامتی خود و اصول اخلاقی پایبندی نشان ندهند. بروز ناهنجاری‌هایی چون نقص مقررات بازی، بی‌حرمتی به بازیکن حریف، اعتراضات بی‌ادبانه به داور، خشونت در هنگام باخت و برد گرایی به هر قیمت، پدیده‌ی ورزش قهرمانی را با رذایل اخلاقی هم‌نشین کرده است. با این حال تغییرات فرهنگی بسیار سخت و زمان‌بر است و سازمان‌های ورزشی، تیم‌های ورزشی می‌بایست ابتدا در این مسیر قدم بردارند و با ارائه خط و مشی‌های اخلاقی خود، مسیر رفتارهای اخلاقی را روشن نمایند.

در زمینه عوامل آموزشی، لیم^۱، سئو و کئون (۲۰۲۲، ۳۹)، بلیفیلد^۲، لئوس، پولمار، کنیگت و سوان (۲۰۲۱، ۱۱۲) در پژوهش‌های خود، برنامه‌های آموزشی را عامل مهم در زمینه شناخت و کاربرد مسائل اخلاقی عنوان نمودند. آموزش و تربیت اخلاقی در همه زمان‌ها از جمله مسئولیت‌های نظام‌های آموزشی بوده و خانواده‌ها و افراد جامعه از سازمان‌های آموزشی این انتظار را دارند تا فراگیران را در زمینه مسائل اخلاقی آموزش دهند. در عین حال صحنه ورزش نیز از جمله صحنه‌های اجتماعی است که از آن انتظار می‌رود تا در زمینه آموزش اخلاقی نیز قدم بردارد و توسعه فرهنگ پهلوانی در جامعه ایرانی از این منظر نشأت می‌گیرد. با این حال آموزش مسائل اخلاقی و الگو بودن ورزشکاران در زمینه اخلاق باعث بهبود فضائل اخلاقی جامعه می‌شود و لذا باشگاه‌های ورزشی همان‌طور که به عملکرد ورزشی تأکید می‌کنند می‌بایست به عملکرد اخلاقی ورزشکاران توجه کنند و همچنین آموزش سواد اخلاقی به ورزشکاران جوان و نوجوان می‌تواند راهبردی مناسب در این زمینه باشد.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، عوامل تسهیل‌کننده و محدودکننده از جمله شرایط مداخله‌گر مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران می‌باشد. عوامل تسهیل‌کننده محبوبیت ورزشکاران اخلاق مدار در جامعه، تمایل باشگاه‌ها به جذب ورزشکاران اخلاق مدار و هواداری بیشتر هواداران از بازیکن اخلاق مدار و همچنین محدودکننده همچون فراموشی رعایت اخلاق در سایه شهرت، اهمیت بیشتر کسب نتایج نسبت به رفتارهای اخلاقی و سطح پایین سطح تحصیلات ورزشکاران حرفه‌ای فوتبال از جمله عواملی است که سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران تحت تأثیر خود قرار داد است. ورزش قهرمانی به دلیل مراحل خاص آن مانند انتخابی و رقابت و مسابقه و... با حساسیت‌ها، هیجان‌ها، اضطراب و فشارهای روانی زیادی همراه است که می‌تواند عامل بروز ناهنجاری رفتاری گردد. با این حال ما در جامعه خود و بخصوص در جامعه ورزشی خود، نیاز به جوانانی داریم که به ورزش، تعهد اخلاقی داشته باشند و به آن به‌عنوان نوعی فعالیت یا تمرین اخلاقی نگاه کنند. با این حال بدون شک توجه به فلسفه اخلاق، تأکید بر اساس روان‌شناختی در سیاست‌گذاری، فعل انفعالات اجتماعی و محیطی، تأکید بر فرهنگ ایرانی اسلامی، بسیج دانش و اطلاعات، تعاملات هدفمند با ذینفعان خط‌مشی‌گذاری، تدوین استراتژی‌ها سیاست‌گذاری، کانون‌های کاربردی اخلاق ورزشی و تنوع قومیتی و پتانسیل‌های هم‌افزا می‌تواند بستری مناسبی در جهت توسعه فعالیت‌های اجرایی در خصوص مسائل اخلاقی را فراهم نماید.

-
1. Lim, Seo, & Kwon
  2. Bielefeldt, Lewis, Polmear, Knight & Swan

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، حساسیت اخلاقی، پتانسیل اخلاقی و استدلال ورزشی اخلاقی به عنوان پدیده اصلی مدل توسعه سواد اخلاقی در میان بازیکنان فوتبال حرفه‌ای ایران می‌باشد. حساسیت اخلاقی، پتانسیل اخلاقی و استدلال ورزشی اخلاقی به عنوان پدیده مورد انتظار از سواد اخلاقی می‌تواند فوتبال حرفه‌ای کشورمان را به عنوان یک ورزش اخلاق مدار معرفی نماید. باین حال لوورلی و همکاران (۲۰۱۸، ۵۵) توسعه سواد اخلاقی را امکان‌پذیر دانسته و آن را راهکاری در جهت توسعه رفتارهای اخلاقی معرفی کردند. وارد و همکاران (۲۰۲۰، ۸۹) اظهار کردند که توسعه سواد اخلاقی باعث ارتقاء ارزش‌های و هویت‌های اخلاقی در جوامع می‌شود، فلذا دستیابی به حساسیت اخلاقی، پتانسیل اخلاقی و استدلال ورزشی اخلاقی از طریق توسعه سواد اخلاقی، قابل دسترسی به نظر می‌رسد. باین حال برای دستیابی به تعالی اخلاقی در ورزش نیازمند سیاست‌گذاری‌های متناسب در جهت توسعه سواد اخلاقی هستیم. باین حال، مفهوم سواد اخلاقی با محور قرارداد اخلاقی بودن تصمیم‌گیری، تلاش دارد تا تواناهای مورد نیاز برای این مهم را در افراد نهادینه کند.

باین حال و به طور کلی اخلاق از موضوعاتی است که از بدو تولد بشر وجود داشته است و گذر زمان نه تنها ضرورت وجود آن را کم‌رنگ و کم‌اهمیت ننموده است، بلکه بر اهمیت و لزوم آن در این برهه از زمان افزوده است تا جایی که امروز بحث از مسئولیت‌های اجتماعی و استانداردهای جهانی اصول اخلاق انسانی از موضوعات چالش‌برانگیز در جوامع مختلف از جمله جامعه ورزشی می‌باشد و ترویج اخلاق در سازمان‌های ورزشی و تعالی اخلاقی فرهنگ ورزش نه تنها محیط بانشاط و مساعدی را می‌آفریند بلکه موجب افزایش بهره‌وری نیز می‌گردد. به همین منظور باید ارزش‌های اخلاقی در محیط‌های ورزشی به نحو مطلوبی تعلیم داده شود و در این تعلیم تمرکز بر توسعه سواد اخلاقی باشد تا ورزشکاران در ابعاد حساسیت اخلاقی، پتانسیل اخلاقی و استدلال ورزشی اخلاقی خودکفا و مستقل شوند در مقاطع مهم و خطیر بتوانند تصمیمات اخلاقی مناسبی اتخاذ کنند.

تقدیر و تشکر

در پایان از زحمات تمامی افرادی که در بخش‌های مختلف این پژوهش با تیم پژوهش همکاری داشتند، قدردانی و تشکر می‌کنیم.

Reference

1. Adeni, S., & Harahap, M. A. (2022). Social media ethics: concepts and applications. *Communication Today*, 131.
2. Afroozeh, M, Asgarpour, D. (2020). Identifying the ethical components of Iranian wrestling. *Research in Educational Sports*, 8 (19), 141-169. (In Persian)
3. Austin Wade Wilson. (2014). Associations of Moral Disengagement, Passion, and Competitive Anger and Aggressiveness with Attitudes toward Performance Enhancing Drugs in Sport.
4. Bielefeldt, A. R., Lewis, J. W., Polmear, M., Knight, D., & Swan, C. (2021, July). Alumni Reflect on Their Education About Ethical and Societal Issues. In 2021 ASEE Virtual Annual Conference Content Access.
5. Derakhshandeh Ghahfarkhi S, Fahim Devin H, Peymanizad H, Ismailzadeh Kandahari M. (2021). Implementation of ethical management in the countries sports (data theory). *New approaches in sports management*. 9 (32): 120-105. (In Persian)
6. Dubrovski, D. (2021). Changing Culture and Ethics as an Integral Part of a Comprehensive Restructuring of a Company. In *New Approaches to CSR, Sustainability and Accountability, Volume II* (pp. 77-91). Springer, Singapore.
7. Eliot, h (1999). Ethics symposium medical ethics. Australian Olympic committee. Sydney.

8. Feddersen, N. B., & Phelan, S. E. (2021). The Gradual Normalization of Behaviors Which Might Challenge Ethical and Professional Standards in Two British Elite Sports Organizations. *Journal of Sport Management*, 1(aop), 1-11.
9. Hardy, S. A., Dollahite, D. C., & Baldwin, C. R. (2019). Parenting, religion, and moral development.
10. Hayhurst, L. M., Thorpe, H., & Chawansky, M. (2021). The Ethics of Visibilities: Sport for Development Media Portrayals of Girls and Women. In *Sport, Gender and Development*. Emerald Publishing Limited.
11. Kiasalar, M., Shokrkah, Y., Nedjat, S., & Namazi, H. (2022). Media codes of ethics for health professionals and media professionals: a qualitative study. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 15.
12. Lim, J., Seo, J., & Kwon, H. (2022, May). The Role of Higher Education for the Ethical AI Society. In *The International FLAIRS Conference Proceedings (Vol. 35)*.
13. Lowery, C. L., Hess, M. E., & Akinola, T. (2018). Examining the moral literacy of leaders in Ohio's Appalachian riverine school districts: A multi-case study.
14. Mand Alizadeh Z. (2020). Designing a model for the institutionalization of ethics in sports. *Ethics in Science and Technology*; 15 (4): 154-147. (In Persian)
15. Mohammadi, S., Ismaili, N., Salehi, N. (2016). Assessing the status of information technology literacy in Iranian sports organizations. *Sports Management Studies*, 8(40), 97-112. (In Persian)
16. Safari Doloo, M, Fahim Devin, H, Peymanizad, H, Keshtidar, M. (2021). Identify and explain the factors affecting the development of ethics in academic sports. *Research in Educational Sports*, 9 (23), 209-234. (In Persian)
17. Seyed Ameri, M., Kashif, S., Fatahpour Marandi, M. (2015). Ethical decision making of sports coaches based on coaching position and experience. *Sports Management Studies*, 7(29), 141-158. (In Persian).
18. Tuana, N. (2007). Conceptualization moral Literacy. *Journal of Educational Administration*, 45(4), 364.
19. Tulabi Z. (2017). The relationship between moral literacy, teacher / student interaction, and student psychological empowerment. *Ethics in science and technology*; 12 (1): 112-120. (In Persian)
20. Vincent, Lyons. Brian A. Turner. (2015). Examining the Influence of Gender on Athletes' Levels of Moral Reasoning: A Comparison of Intercollegiate Athletes and Students. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*, 8, 28-49
21. Wang, W. (2020). The Application of Moral Education in Football Teaching. *Education Research Frontier*, 10(4)
22. Ward, J., Luttrell, R., Wallace, A., & Allendale, M. I. (2020). PR Ethics Literacy: Identifying Moral and Ethical Values Through Purposeful Ethical Education. *Journal of Public Relations Education*, 6(3), 66-80.
23. Wardhani, P. A., Zulela, M. S., Rachmadtullah, R., & Siregar, Y. E. Y. (2018). Moral literacy and social climate with perception teacher's character education in elementary school. In *Annual Civic Education Conference (ACEC 2018) (pp. 297-300)*. Atlantis Press.
24. Wu, X., & Yang, H. (2020). Is Moral Knowledge a Mediator Between Moral Awareness and Moral Behavior? An Empirical Study Based on the Sports Practitioners in Southwestern China. *International Journal of Intelligent Technologies and Applied Statistics*, 13(4), 369-384.
25. Xie, Q. (2013). Agree or disagree? A demonstration of an alternative statistic to cohens kappa for measuring the extent and reliability of agreement between observer. In *Proceedings of the Federal Committee on Statistical Methodology Research Conference, The Council of Professional Associations on Federal Statistics, Washington, DC, USA, 201*
26. Yanik, M. (2019). Sportsmanship Orientations of University Students Receiving Education in Sports. *Higher Education Studies*, 9(3), 79-87.
27. Zia al-Dini A, Ghahraman Tabrizi, K, Sharifian E. (2021). The effect of family, exercise and psychological characteristics on sports ethics. *Razi Journal of Medical Sciences*. 1400; 28 (6): 89-83. (In Persian)